Napsal uživatel Vladimír Konopas - Šaolín
Čtvrtek, 02 Květen 2002 01:00

Nebývá v kraji zvykem, aby někdo tak relativně mladý, jako je moravský písničkář Tomáš Kočko, vydával prakticky rok co rok jednu desku. Tím spíš, že Hodovnice, která vyšla loni na přelomu září a října byla už Tomášovou třetí. Nebývá také zvykem, aby kvalita takto těsně za sebou produkovaných desek byla stoupající. Světe div se - kritiky z per i těch nejrenomovanějších publicistů naznačují, že tomu tak je. A že všechny tři desky, tedy Horní chlapci (1999), Ondráš (2000) i Hodovnice (2001), vyšly u prestižního vydavatelství Indies records, dodávám už jen tak proforma. Sešel jsem se tedy s Tomášem někdy v polovině dubna během jeho krátké návštěvy Prahy, abych mu položil původně jen několik málo otázek, týkajících se především jeho posledního projektu Hodovnice. Nakonec jsem ale zjistil, že mě zajímá věcí daleko víc, Tomáš se ničemu nebránil a na všechny otázky mi trpělivě odpověděl. Rozhovor je tedy tentokrát poněkud delší, ale věřím, že vám to vadit nebude?

Tomáši, ty máš nějak k hudbě blízko i profesně?

Tím, že jsem vystudoval operní režii, a operní režie je o opeře, a to je muzika, tak vlastně jo. Taky je pravda, že jsem nějakých osm let hrál na housle a na violu, a že jsem šel díky tomu i na konzervatoř. Tam jsem přišel jako muzikant, ale po roce jsem té konzervatoristické muziky nechal a vrhl jsem se na herectví, z violy jsem přešel na kytaru a odtamtud se začal potom odvíjet můj zájem o folk a posléze o folklór.

A čím se touhle dobou tedy coby divadelník zabýváš?

V tuhle chvíli režíruju slavnou českou zpěvohru Na tý louce zelený. O té se říká, že to je nejhlubší dno, kam se umělec může dostat, pak už se prý jen odrazí. Ale když si to tak vezmeš, tak to není tak hrozný kus. Je tam spousta slovního humoru, a chápu, že třeba od operního nebo operetního souboru tahle hra může vypadat hrozně. Protože to není opereta, je to opravdu zpěvohra, je to činohra s písničkama. A ta činohra je těžká, i když jsou to vlastně podškatulky, jak se říká. Není to žádné hluboké herectví, nejsou tam žádné druhé plány, ale udělat dobře i škatulku, je taky makačka. A ty písničky - ta muzika je bohužel taková, jaká je, je aranžovaná ve stylu třicátých let a je to hozené tak jako do lidova. Takže je to takové dechovkové. Kdyby se ty písničky zaranžovaly jinak, jak to třeba dělá Ondřej Havelka, tak to má úplně jiný šmrnc, úplně jinou vůni a klidně by to šlo. Byl by to zas zajímavý kus.

Kde jste s touhle hrou doma?

Ve Slezském divadle v Opavě.

Jak jsi mluvil o hře na housle - to byl tvůj úplný začátek s muzikou?

Co já si pamatuju, tak nejdřív bylo zpívání s maminkou, pak tedy ty housle, ale to jsem dostal takové ty plechové z hračkářství. Já jsem byl jako malý takový trucovitý, takže jsem si ty housle doslova vydupal. A naši, aby měli ode mě pokoj, tak mi je koupili. Jenže já jsem pak furt vrzal, tak mi je zabavili a dávali mi je, jen když jsem byl hodný. Potom v druhé třídě přišli z lidové školy umění k nám na základní školu vybírat adepty. Mě taky vybrali a já jsem si po té přípravce vybral zase housle. Mě se totiž hrozně líbila melodie z večerníčku Z mechu a kapradí, Křemílek a Vochomůrka. To je nádherná muzika. Chtěl jsem umět na housle, abych si to jednou mohl zahrát.

Kdy ses potkal poprvé s muzikou folkovou?

Já jsem byl vychovávaný k vážné muzice až do té konzervatoře a s folkerm jsem začal koketovat od toho prváku. Po osmičce jsem totiž odešel z turisťáku a to je takové to vakuum, začal jsem vandrovat po horách a nějak víc jsem se začal s touhle muzikou potkávat. Pak to šlo vedle sebe, vážná hudba i ta trampská a folková.

Zkoušels už v té době hrát v nějakém bandu?

Nejdřív to bylo tak, že se mě mí kamarádi, protože věděli, že hraju na housle, snažili přetáhnout do nějaké té country kapely. Mě to ale vůbec nešlo, já tu muziku neměl naposlouchanou. To je jiný typ hraní, než vážná muzika, a moc se mi to nelíbilo. Víc mi to potom fungovalo až s tou kytarou, tam nebyl žádný problém. Na kytaru jsem se naučil hrát poměrně záhy. Mezitím jsme ještě s jedním kamarádem měli jinou kapelu, kde jsem se snažil hrát na violu, ale bylo to k ničemu, nebavilo mě to. Tak jsem chytl tu kytaru a začal jsem naopak kolem sebe soustřeďovat lidi, se kterými jsme si hrávali nějaké ty Brontosaury a podobně. Potom jsme si řekli, že bychom mohli zkusit jít na tu Portu. To chtělo nějakou vlastní písničku, tak jsem začal dávat něco do kupy, nějaké trampské věci, a pak jsme tam s tím jeli. Jako písničkář jsem taky jednou bodoval s takovou písničkou, že jak to vypadá, když člověk přijede z toho vandru a rodiče na něj houknou ty zas vypadáš a kdesi cosi. Takový jakoby rozhovor to byl, a protože jsem byl trochu poznamenán tím divadlem, tak to bylo takový silně janouškovský.

Ta "portovní" kapela se jmenovala jak?

Kapela se nejdřív jmenovala Tak. Takový vtipný název, jakože: jak se budeme jmenovat? Tak. Postupně to mělo být tak, že s každým neúspěšným portovním kolem jsme se měli jmenovat: "Tak", "Tak a" , "Tak a jedem", "Tak a jedem na Portu", ale mám pocit, že jsme došli jen k tomu Tak a jedem, pak už jsme se na to nějak vykašlali. Já jsem navíc odmaturoval na konzervatoři, odjel jsem do Brna a tam jsem se potkal zase s jinou muzikou a s panem Ulrychem. Ten mi zprostředkoval setkání s panem Nezdařilem, tím básníkem, a pak už to šlo úplně jinam. K folklóru a tak?

Takže k folklórní muzice ses dostal přes poezii, konkrétně tu Nezdařilovu?

V podstatě u toho byli oba dva. Petr Ulrych mi zprostředkoval Nezdařila a Nezdařil má na svědomí, že jsem se začal o ten folklór vážně zajímat. Ta jeho sbírka mě opravdu oslovila, to bylo tak silné! Hlavně ten nápad. Zdálo se mi, že to je asi ono, když tak člověk hledá, co by v životě chtěl nebo co ho zajímá, nebo s čím souzní - jde o to si uvědomit, odkud jsem. Hledání identity, hledání kořene. Ten Nezdařil to udělal naprosto geniálně, ačkoli byl tady v Praze, vyštudoval tu a pak tady učil na jazykové škole němčinu, tak tím vzdálením se rodnému kraji - on byl Rožnovák - se toho snažil nějak dotknout a psal básně, zatím v normální spisovné češtině. Také překládal české básníky do němčiny a naopak, dokonce má za to nějakou rakouskou cenu. Pak najednou přišel na nápad, psát ty básně ve své rodné řeči, v tom, co je jeho, v čem vyrostl. No a tak jsem si říkal, že když to jde v literatuře, tak to musí jít i v muzice. To nebyla až tak rozumová úvaha, to mě napadalo, když jsem si četl ty verše. A pak už jsem jen hledal důkazy, začal jsem se o to víc zajímat a chtěl jsem si potvrdit, že to tak opravdu je, že to cítím správně. Proto jsem se vlastně začal o ten folklór zajímat. Nejen o muziku, ale i o lidovou kulturu obecně. Vlastně jsem si začal soukromě studovat jakousi folkloristiku a dějiny Moravy, dějiny Českého státu, potažmo království, dějiny Slovanstva a teď už i dějiny Germánů a Němců, protože to je vzájemně provázané. To je teď taková moje víra, taková idea.

Pak jsi se tedy pokusil Nezdařilovy verše zhudebnit?

Já vždycky říkám, že ta hudba pro mě byla skryta v těch verších. Tam to funguje spolu, i když jsou to jenom slova. Ta hudba je v těch slovech skrytá tím, že je to právě v tom nářečí. To má trochu jiná pravidla než spisovná čeština, jiný rytmus, jinou melodii toho, jak mluvíš. Proto říkám, že jsem vlastně na té první desce nic moc neskládal, že jsem jen tu hudbu, která tam byla, z toho vytáhl ven. Horní chlapci jsou v podstatě ani ne tak moji, jako Nezdařilovi.

Myslíš, že kdyby ses narodil někde jinde, dejme tomu třeba v Plzni, že by se tvé hudební cítění v tomto smyslu vyvíjelo jinak?

To je velmi zajímavá otázka, protože v tom mém studiu mě zajímají také rozdíly mezi Moravany a Čechy. A já myslím, že asi jo. Prostě v Čechách máte jinou muziku, než na Moravě. A navíc ta naše karpatská oblast je ještě víc specifická, narozdíl třeba od Hané, kde se hraje trochu jiná hudba. Myslím si, že kdybych se narodil v Plzni, dělal bych zase trochu jinou muziku.

Já se na to ptám proto, že když si vezmeš třeba Čechomor a jiné české kapely, tak stejně spíš než z jihočeského nebo západočeského folklóru vycházejí z toho moravského. Čím si myslíš, že to je?

Asi je to móda. Taky si říkám, proč to dělají. Já znám tolik českých písniček, u kterých si občas říkám, že z téhle by šel udělat perfektní flák, ale mám strach na to sahat, protože nejsem tady odsud. Prostě je to vaše muzika a dělejte si to po vašem. Nevím, proč oni sahají na tu Moravu. Možná, že jim to připadá exotické, a že je to zase něco jiného než dejme tomu irská hudba. U vás v Čechách, když dělají mladoši nějakou tradici, tak jsou to většinou Keltové. Všichni jsou buď Kelti anebo sáhnou na tu Moravu. Buď jasný západ anebo jasný východ, což tam ta karpatská oblast už je, to patří ke Slovensku, Ukrajině a dál k Balkánu. Nevím, čím to je. Možná, že ti Češi jsou k tomu všemu takoví víc neukotvení.

Ty jsi mluvil o ovlivnění literaturou, ale myslíš, že tě nějak ovlivnil přímo i ten kraj? Teď myslím horizontálně, zvyky, nářečí, lidi?

Já jsem vyrůstal ve městě, ve Frýdku, ale odmalička jsem měl rád hory. My jsme s našima jezdili na podnikové rekreace do Beskyd a to pro mě znamenalo, že ráno byla snídaně a až do oběda jsem pak mohl dělat, co jsem chtěl. A protože to středisko bylo uprostřed lesů, tak já jsem vypad´ do lesa, a tam jsem chodil a chodil, a občas ani na ten oběd jsem nedošel, protože jsem neměl přesný pojem o čase, byl jsem malý a neměl jsem hodinky. Ty hory mě hodně braly. Já jsem pak kvůli tomu začal chodit do turisťáku a nakonec i trampovat. Ale co je zvláštní, že do té doby, než jsem poznal toho Nezdařila, pro mě ty Beskydy byly spíš taková kulisa. Když jsem se dostal potom na ta samá místa, tak jsem se na to díval najednou úplně jinak.

Teď tě budu chvíli citovat: "Jsme Keltové? Slované? Germáni? Je folklór prázdný a nezajímavý

pojem? Co je to tradice? Co se skrývá na cestě ke kořenům našeho původu? Je náš folklór slovanský? Germánský? Keltský?" Takhle se ptáš na svých stránkách svých posluchačů. Co si ty o tom myslíš?

Já si myslím, že jsme Slované. Samozřejmě se nevyhýbám tomu, že na našem území byli i Keltové a Germáni a že nutně k nějakému promíchání došlo. Ale jazyk je slovanský, názvy jsou slovanské a tradice jsou taky slovanské. A to, že se naše tradice podobají keltským nebo germánským, je prostě proto, že žijem ve stejné zeměpisné šířce a že to zemědělství tady fungovalo podobně. Zemědělský rok byl stejný, ať tu byli Germáni nebo Kelti nebo kdo, takže logicky ty svátky byly ve stejný den nebo ve stejném období a podobaly se jeden druhému. Já tam tu diskuzi mám schválně, zajímá mě, jak to ty lidi mají. Protože já už si občas připadám jako exot. Jakože všichni jsou Kelti a já jedinej jsem tady Slovan (smích). Dokonce jsem našel nějaké - krásně udělané - pohanské stránky, kde nějakej borec obhajuje teorii, že jsme vlastně všichni Germáni. Takže všechny tyhle záležitosti mě vyprovokovaly k tomu, abych založil tu diskuzi. Je fakt, že teď už se tam povídá o kdečem, jak už to v takových diskuzích bývá?

Takže předpokládám, že tohle všechno tě vedlo k tomu, aby ses pustil do projektu Hodovnice?

Přesně tak. Já jsem chtěl udělat nějaký protiklad k těm keltským deskám, kterých je tady strašně moc, a keltským kapelám, kterých je taky hodně.

Hodovnice je celkem odlišná od dvou předchozích desek, které jsi vydal. Znamená to vývoj, odklon od původního směru anebo to byl prostě jen projekt, kterému ses snažil přizpůsobit a dál se bude Tvá hudba vyvíjet podle dalšího projektu?

Já si myslím, že to je svým způsobem vývoj. Třeba to, že na té desce skoro není kytara a nahradily jí třeba cimbál nebo mandolína, to jsem chtěl. Inspirovala mě k tomu jedna dobrá kritika na předchozí desku, začal jsem o té věci přemýšlet. Ten kritik tam psal, že moje písničky jsou dělány tak, že všechny nástroje jsou postupně navěšeny na kytaru. A je to pravda, protože kytara je ten kmen a na ni se nabalovaly ostatní nástroje. On prostě konstatoval, že to tak je a že to není na škodu věci, naopak, že ta kytara to tmelí. Pro mě to byla ale hozená rukavice. Začal jsem přemýšlet, proč nenahradit tu kytaru nějakým nástrojem tradičním nebo jiným, zkusit, co to dá. Takže jsem na tu Hodovnici záměrně začal vymýšlet písničky jinak, bez kytary nebo s kytarou jinak naladěnou, a podle toho ta Hodovnice taky vypadá. Taky jsem chtěl, aby ta deska byla hodně rytmická, aby byla tajemná, řekněme, aby tam byly jakési nánosy toho pohanství.

Já jsem si všiml, že na tvých stránkách můžou lidé hlasovat, jak se jim líbí ta která píseň z Hodovnice. Ztotožňuješ se s jejich názory? A co ti to vlastně ukazuje, takové hlasování?

Některé věci mě třeba překvapí, třeba úspěch písničky Nezalamuj ruky z minulé desky. Protože ta je dělaná na zakázku, nevyšla přímo ze mě, ale protože si ji přála paní Nezdařilová po smrti pana Nezdařila, tak jsem jí udělal. Některé chápu. Chápu, že třeba Vesna, písnička z Hodovnice, se nechytá, protože to je složitá písnička, je tam složený takt. Jenže ona ta Vesna opravdu i v tom původním znění taková je. Není to písnička, která se dá zahrát s kytarou u ohníčku, ale já jí mám rád. A pak chápu, že se líbí věci jako Morena, Svatojan a Beltine, což jsou takové hitovky. Některé věci mě překvapí, že jsem se trefil, některé potěší, ale že by mě v tom hlasování něco přímo rozházelo, to asi ne.

A jak ta deska vznikala? Procházel jsi nějaké archivy? Kde jsi čerpal inspiraci?

Já jsem na zmínky o té Hodovnici narážel, už když jsem dělal Ondráše. Ale i když mě takové věci zajímají, tak to pro mě byla jen zajímavá informace a nijak jsem ji dál nezpracovával. Nejstarší písnička je Morena, k té mě inspirovala Dáša Voňková. Morena vznikla ještě dřív, než nápad udělat Hodovnici. A pak už jsem tušil, že by mohlo být něco takového. Přicházely další informace o té hoře, do toho ta keltská móda a touha těch mladých mít nějaké obřady a nějaké ohně. To vnímáš, to jde na tebe ze všech stran a i ty sám cítíš, že to něco takového chce, nějaký svatojánský oheň, prožít tam tu noc. Takže jsem po tom pak už šel, po těch svátcích, a hledal jsem třeba zmínky nebo fragmenty, například i v Sušilově sbírce. Ačkoliv s tím Sušilem je to trochu problém, protože on byl kněz a tak nějak zvláštně to cenzuroval. Takže Vyjdi vyjdi slunko jsem našel v Bartošovi, který s tím problém neměl. No a ta deska tak postupně krystalizovala. Také jsem poslouchal další folklórní věci. A tam jsem na jedné kazetě slyšel Vesnu. Hrozně se mi líbila, říkal jsem si: to je prostě bomba. Takhle jsem to v sobě střádal a pak jsem si řekl, že udělám Hodovnici. Potom už jsem to jen seřadil za sebou, udělal aranže a tak. Jak člověk má ten směr, tu ideu, tak už to frčí?

Ty ses tady na té desce natextoval podstatně víc, než na těch předchozích. Nezmítají tebou pochyby, že za tebou někdo přijde a začne ti tvrdit, že to není lidový text a že ti pohané, kteří v té době žili, by to napsali třeba jinak?

Jasně, lidi, kteří žili v době, ke které já posluchače na Hodovnici odkazuju, by to určitě napsali jinak. Kdo ví, jak vypadala hudba v té době? To zřejmě nikdo neví. Samo sebou, že to je stylizace. Já vycházím z toho předpokladu, že v lidové hudbě se z těch dob něco zachovalo. Už

ty staré církevní stupnice, ty nápěvy, kdo ví, jak jsou staré? Třeba ta Vesna, myslím, že je hodně stará? Jinak on vůbec není problém jít za odborníkem a zeptat se, jestli tohle slovo tady je správně. Ale! Dělal to Tomáš Kočko, který žije teď a tady, má nějaké povědomí o lidové kultuře a nějakým způsobem v tom kraji vyrůstal. Samozřejmě se také do té mluvy dostává jak čeština obecná, tak i nářeční jazyk, a proto se v těch textech prolíná nářečí s hovorovou nebo i spisovnou češtinou. Tak jako se tam prolínají s tradičními nástroji nástroje, které nemají ve folklóru co dělat. To totiž není folklórní deska, pozor. Spousta lidí má k mé práci výhrady s tím, že se to nedá s folklórem porovnat. No jasně, že nedá! Protože to není folklór.

Hodovnice vyšla už vlastně vloni, ale mám pocit, že ještě pořád probíhají nějaké křesty a představování té desky v médiích, jak často teď koncertujete?

Ty křesty už dobíhají, teď už spíš probíhají jen ty rádia, recenze v novinách, a tak. Třeba teď jsem byl točit Etno klub pro Český rozhlas, v Rock & Popu má vyjít ještě nějaká recenze, ale ta vyjde určitě zas s ročním zpožděním, jak je tam tradicí. My už hrajem normální koncerty. A co se četnosti týče, tak tím, že jsem teď v tom divadle, se moc hrát nedá. Ale koncem dubna a na začátku května hrajeme opravdu hodně. Narozdíl od prázdnin, kde zatím máme asi dva koncerty. Mimochodem, termíny konkrétních koncertů se dají najít na našich stránkách (k nalezení v rozcestníku FOLKtimu - pozn. aut.).

Tak mě teď nepadá, jak se tak přemísťujete na koncerty? Máte kontrabas, cimbál?

No to je nářez. Do nedávné doby nám ještě stačilo jedno auto, to jsme hráli bez kontrabasu. Takže teď buď dvě auta, což se dost prodraží, anebo nám dohodili Flereti takového hodného borca, který má takového toho velkého Volkswagena, tak jezdíme tím.

A hrajete jen po Moravě nebo se sem tam dostanete i do Čech?

Po Moravě. Dokonce nám píšou naše fanynky z Čech, že je diskriminujeme, ale tak to prostě je. Oni nás tady moc nezvou a my se zase nikam moc necpem. A na té Moravě tomu asi ty lidi víc rozumějí, nebo co? Prostě hrajem na Moravě.

A když by za tebou přišel nějaký Čech, že se mu vaše muzika líbí, a že by vám chtěl sem do Čech pomoct, abyste tu hráli víc, tak bys ho vyhnal nebo bys to uvítal?

Klidně ať přijde. Ale já nejsem ten, kdo by někam psal: prosím vás, kdybyste měl někdo chuť? to ne.

Ale nebráníš se tomu?

Ne nebráním. Kdyby někdo takový přišel a řekl: mě se vaše muzika líbí, budu se o vás starat, tak já řeknu: Hurá, hurá?.!

Už přemýšlíš o nějaké další desce?

Když jsem dodělal tu Hodovnici, tak jsem nevěděl co, připadal jsem si úplně prázdnej. Že jsem došel k nějaké metě, kterou jsem si vytyčil, a už jsem k tomu neměl co říct. Ale teď už asi vím, co budu dělat. Možná se trošku vrátím, protože pan Nezdařil by se letos dožil osmdesáti let, a tak se chystá čtvrté vydání Horních chlapců. A protože jsem v kontaktu ještě s jeho přáteli a protože pár písniček tak akorát na desku těch nezdařilovek ještě mám, tak vzešel takový nápad, že by součástí té knížky, která vyjde jako limitovaný náklad, vyšla ta deska, která by byla zasunutá do části toho nákladu. Takže vlastně teď mám takovouhle práci - vrátím se na začátek a udělám ještě jednu nezdařilovskou desku. No a pak mám na příští rok domluvenou u Indies další desku, na které si tak souběžně pracuju. Už mám tři fláky, jako že vím, že je mám, a vím, že to bude dobré?

Bude to zas podobně monotématické jako "nezdařilovky" nebo Hodovnice?

Asi ano. Já nějak potřebuju to "o čem", a pak už se mi to dělá dobře. Mě moc nebaví dělat jen takové písničky.

Tak to už se moc těším. Děkuji za rozhovor.